

KÓS Károly és a Székely Nemzeti Múzeum

Hozzáadta: SAS Péter

(Kivonat)

KÓS Károly 1910 őszén lát hozzá a Székely Nemzeti Múzeum terveinek elkészítéséhez, Sepsiszentgyörgyre 1911 áprilisában utazik le először ez évben. Augusztus végén kezdtek építeni a falak, 1913-ban mindhárom építést átadták tulajdonosuknak, a három székely vármegyének (Háromszék, Csík, Udvarhely). A Székely Nemzeti Múzeum irattárában őrzött, a múzeum építése tárgyában írott tizenkét KÓS-levélből korábban egy került csak kézírás. A Gá-DRI Ferenc polgármesterhez (8), a múzeum Építőbizottságához (5), illetve CSUTAK Vilmos múzeumőrhez (1) intézett levelekből (átfedések vannak) nemcsak a tervezői munka és az építkezés szakmai menetét pillanthatunk be, de KÓS és megrendelői személyi kapcsolatainak alakulását is nyomon követhetjük, a hivatalos fogalmazványoktól a kézi ismeretségre utaló hangvételig.

Á

(Kivonat)

KÓS Károly 1910 őszén lát hozzá a Székely Nemzeti Múzeum terveinek elkészítéséhez, Sepsiszentgyörgyre 1911 áprilisában utazik le először ez évben. Augusztus végén kezdtek építeni a falak, 1913-ban mindhárom építést átadták tulajdonosuknak, a három székely vármegyének (Háromszék, Csík, Udvarhely). A Székely Nemzeti Múzeum irattárában őrzött, a múzeum építése tárgyában írott tizenkét KÓS-levélből korábban egy került csak kézírás. A Gá-DRI Ferenc polgármesterhez (8), a múzeum Építőbizottságához (5), illetve CSUTAK Vilmos múzeumőrhez (1) intézett levelekből (átfedések vannak) nemcsak a tervezői munka és az építkezés szakmai menetét pillanthatunk be, de KÓS és megrendelői személyi kapcsolatainak alakulását is nyomon követhetjük, a hivatalos fogalmazványoktól a kézi ismeretségre utaló hangvételig

Kéztudott volt KÓS Károly és Sepsiszentgyörgy városának jó kapcsolata. Jó embernek tudhatta Gá-DRI Ferenc polgármestert, LÁSZLÓ Ferenc és CSUTAK Vilmos múzeumőrket, MALMOS Andor mérnököt, dr. FOGOLYÁN Kristóf főorvost, a későbbiekben fiát, a szintén orvosi hivatást választó dr. FOGOLYÁN Miklóst, valamint dr. KABAY Gábor ügyvédet. Hogy mennyire megszerette ezt a várost, és milyen mértékben kötődött hozzá, mutatja az a sok terv, mely rajzasztalán született. Ezek jelentősebb része szerencsésen meg is valósult, s ma is áll.

Nagyjával a múzeum alapítása, két és fél évvel ma is használatos nevének feltele után végleg CSEREY Jánosnál ZATHURECZKY Emília 1879. szeptember 15-én a székelyeknek adományozza a máris jelentősnek számító gyűjteményt. A székely nép körében ismételt fellebbent a vágy, hogy területi emlékei és természeti kincs megőrzése valamint bemutatása számára állandó építést emeljen.

Az 1890. május 1. óta megindult rendszeres gyűjtés, adakozás, adományozás eredménnyel járt, 1903 őszén az igazgató-választmány a leendő múzeum építése számára a Piac-térről a Brassóba vezető országút mentén egy majdnem háromholdas telket vásárolt. Látva a feltételek teljesítését, a Múzeumok és Képtárak Országos Főfelügyelője előbb DVORÁK Ede műépítést, majd dr. HÖLTL Dezső műegyetemi tanárt kérte fel, hogy tervezze a múzeum építést. HÖLTL az általános tervrajzot és a homlokzati látképet el is készítette. Az igazgató-választmán látva a barokkos homlokzatot és tapasztalva az egy év húzódozó részletes kiviteli tervek hiányát, úgy döntött, más építést keres. Olyat, aki a kialakítandó nemzeti, magyar építőművészet szellemében készíti a terveit. Így találtak rá budapesti állatkeret ZRUMECZKY Dezső építészársával frissen befejezett KÓS Károlyra. KÓShoz feltétlenül ragaszkodtak, részvételt elengedhetetlennek tartották. Választásuk jóváhagyását azzal indokolták: "hogy új múzeumi építést mind a művészi követelményeknek, mint pedig annak a nagyfontosságú kulturális hivatásnak megfelelően, melyet Székelyföldünk művelt társadalma régóta és teljes joggal hozzá fűz". A fiatal építőművész felkérésével a szakhatóság is egyetértett.

HÖLTL Dezső nem tartódott meg, sőt belátta, hogy ezt a feladatot nem tudta megoldani. Miután KÓSnak átadta általános terveit, így vállalta saját munkáját: "Látod, akartam székely építést kihozni, de nem hiszem, hogy ez volna az igazi". 1910 őszén KÓS a tőle megszokott vehemenciával látott munkához. Építész elődjével ellentétben ő tudta, hogy mit kell csinálnon: "a székely nemzetnek múzeumot... Igazi székely építést". Egy hét alatt elkészítette a leendő múzeum távlati képeit. Miniszteri leirattal végleges megbízást is kapott a további részletes tervekre.

KÓS az első sepsiszentgyörgyi megbeszélésre 1911. április 14-én utazott le, ahol Gá-DRI Ferenc polgármester valamint LÁSZLÓ Ferenc és CSUTAK Vilmos múzeumőrök fogadták. Kérvonalazódott, majd kialakult a feladat: "múzeumi szempontból jó beosztású, technikailag tartós és könnyen karbantartható, művészileg pedig – a székely nemzetet reprezentáló építést építeni fel".

A helyszíni egyeztetés után minden úgy ment, mint a karikacsapás. A kiviteli tervet és a költségvetést május 29-én

elfogadta a vallás- és köznevelési miniszter. Augusztus végén elkezdtek a falak, október 22-én pedig elhelyezték az épület alapköveit is. 1913-ban a tulajdonos három székely vármegye részére átadhatták rendeltetésnek a múzeumot, a későbbi megtervezett és felépített múzeumot lakóházzal együtt.

Az elkészült épület nemcsak múzeuma, de temploma lett a székelyek történelmének és tudományos emléke. Ez szinte szó szerint igaz, mert KÓS olyan építészeti elemeket is felhasznált terveiben, melyek templomok egyes jellemző részzeit jelenítették meg. Az építkezés folyamán igyekezett elérni azt a kijelítést, hogy lehetőség szerint minden székelyföldi és minden mesterember székely legyen. Az alapfalak és a lábazat örkői kőből készült, a tégla Prázsn a cserép Bodokról, a fehér márvány Gyergyószárhegyről, a faanyag pedig a székely erdőkből érkezett. A zománcos cserepeket szerezték be egyedül máshonnan, a pécsi Zsolnay-gyárból. MALMOS Andor főmérnök ellenőrzése mellett MOLNÁR István, SZABÓ Mihály és JÁKÓCS István helyi vállalkozók vezetése alatt rendre székely kőműves, ács, kőfaragó, asztalos és lakatos mesterember dolgozott.

A múzeummal és a későbbiekben a tőbbi felépítésre került épülettel új szint, egyéni karaktert kapott a város. A művészi kivitelezésű városképet meghatározó alkotások forrasztották össze KÓS Károly és Sepsiszentgyörgy nevét.

A sikerek, az elismerések után KÓS Károly nem pihent meg a jól megérdemelt babórokon, hanem nemzete érdekében tovább munkálkodott szűkebb hazájában. Erre a magatartásra buzdította a vitéz CSUTAK Vilmos is KÓS születése 50. évfordulóján. Szavai ma is megfontolásra késztetnek, nem veszítették el aktualitásukat: "...induljunk, mentes menjünk, siessünk előre, mert kevesen vagyunk, és reánk még sok jó és becsületes erdélyi magyar és székely munka elvégzése vár... A jövő mindig bizonytalan és még csak nem is sejtethetjük, mit véghezvethetnek el gyermekeink és utódaink a reájuk egyetlen igazi és romolhatatlan örökség gyanánt hátramaradó építő munkából".

Jegyzet

1. KÓNYA Ádám: KÓS Károly épületek Sepsiszentgyörgyén. Tanulmányok és képek [Aluta V.]. Sepsiszentgyörgy, 1973, 219-35.
2. CSUTAK Vilmos: KÓS Károly és a Székely Nemzeti Múzeum. Sepsiszentgyörgy, 1933, 9.
3. KÓS Károly: A Székely Nemzeti Múzeum építése. Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum tven éves jubileumára. Szerk.: CSUTAK Vilmos, Sepsiszentgyörgy, 1929. 26.
4. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelője levele. Bp., 1911. márc. 22. (Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum irattára, 53-1911)
5. KÓS Károly: i. m., 27-28.
6. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelője levele. Bp., 1911. május 31. (Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum irattára, 117-1911)
7. DEBRECZENI László: A sepsiszentgyörgyi múzeum épületének tervezőjéről. Tanulmányok és képek. i. m. 213.
8. CSUTAK Vilmos: i. m., 13.

A képek lelehelőhelye: Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum irattára.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve a kézi írásbeli és képi szerkesztési szempontok indokolják. Szerk. megj.)

Á
Á

1.

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Elsősorbanis bocsánatot kérek, hogy megtisztelő levelükre csak most válaszolok. De kissé későn, csak tegnap jutottam a levélhez, mert nem voltam Pesten. A Székely Nemzeti Múzeum épületének tervezésével ezelőtt kért bízott meg a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelője és egyúttal lelkemre kért, a lehető leghamarabb. Mondhatom, hogy talán semmi más megbízást ilyen igaz nagy örömmel nem vehettem volna, mint éppen ezt. Hiszen eddigi minden munkálkodásom, minden dolgom nem volt más, mint éppen a mi erdélyi magyar népünk, a székelység és kalotaszegi népművészetének, építészetének, nyelvének, egész csodásan megmaradt nemzeti karakterének tanulmányozása, hogy annak alapján dolgozhassak, tehessenek valamit, ami talán – magyar lesz.

Ezt a feladatot úgy fogom fel, mint jutalmát eddigi tőrekvéseimnek és mint buzdítást, hogy tovább is ezen az úton maradjak.

De bocsásson meg, igen tisztelt Polgármester Uram, ha a pennám elragadott kissé. Visszatérek tárgyunkhoz.

Tehát a megbízás vétele után, rögtön érintkezésbe léptem utasítás szerint dr. HölTL Dezső Ápités úrral, aki a vázlatait volt szíves átadni és egyúttal a szükséges utasításokat is, mire én nekifogtam, hogy a Székely nemzetnek múzeumot csináljak. Igazi Székely Ápületet. Hogy ez hogyan fog sikerülni, azt nem tudom. A vázlatokat elkészítettem, és mostmár nekifogtam a kiviteli tervek készítéséhez. Miután azonban egy és más dologgal szeretném magam is tisztába jenni, illetőleg a helyszínen is szeretnék széjjelezni, a gyűjteményeket is magam szemével szeretném látni, végre pedig – bocsánat, hogy siettemben ezt hátul hagytam – hogy tiszteletemet tehessem a Múzeum vezetőgátnál, elsősorban igen tisztelt Polgármester Uramnál, hogy kívánságaikat, óhajtásaikat, az Ápületre vonatkozó és berendezésre vonatkozó minden gondolatukat lehetőleg megtudhassam, van szerencsém bejelenteni, hogy kárbeli csátártánkán, folyó hó 13-án Sepsiszentgyrgyre utazom. A pontos időpontot még táviratban fogom tudatni, miután a mi mesterségünk olyan, hogy soha sem tudunk semmit sem bizonyosan. Magammal viszem a vázlatokat is. Kérem igen tisztelt Polgármester Uramat, addig is tartson meg engem jó véleményben, amíg azt tettel is kiördemelni nem fogom.

Még egyszer bocsánatot kérek a késésért, és levelem rendetlenségért de sietek, hogy legalább részen pótkésés.

Budapest, 1911. ápr. 10

Igaz tisztelettel,

KÓS Károly

Ápités

(Megj.: A levél megjelent: Fórum, A Megyei Tár melléklete 1980. decemberi szám 12-13)

2.

Nagys.[ágos]

Gá–DRI Ferencz polgármester úrnak

Sepsiszentgyrgy

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Nem írhattam eddig, mert nem volt mit. SEEMAYER-VILIBÁLD úrral a Napraji Múzeum Igazgatójával nem tudtam tegnapig érintkezésbe lépni. Tegnap azután a dálnoki ház ágyben levélben kérdésemre azt a választ kaptam tő hogy htfőn, azaz holnap, leutazik Dálnokra, és csak, miután a házat látta, fog nyilatkozni arról, vajjon megveszik-e, vagy sem. Nagyon jó volna, ha a Székely Nemzeti Múzeum részéről meg lehetne öt kárnyézni, illetőleg a Székely Nemzeti Múzeum ott helyben tudna velem megállapodásra jutni. Ő htfőn biztosan leutazik, így izente nekem (ápr. 24).

A másik ágy, mely kétértben leveletem írom igen tisztelt Polgármester Uramnak, mint a Székely N[emzeti] Múzeum elnökének, - az Ápités ágye. Én ugyanis az 1:100 léptékű kiviteli tervekkel készen lettem és holnap, h beadom a terveket a Múzeumok és Képtárak Országos Főfelgyelősgének, mely azután HölTL Dezső dr. Ápités úr által a kultuszminisztériumnak terjeszti fel. Kérem, hogy az Ápités kezdetének sietése érdekében mozdítson Polgármester Uram mindent, amit lehet, vagy cészerűnek lát; hogy az Ápületet még az időn tető alá hozhassuk.

Én magam elmegyek a hten a kultuszminisztériumba és szintén sietetni fogom, – amennyire én, mint kisember tehet a dolgot. Hiszen az én érdekem is, hogy minél hamarabb álljon az az Ápület, amelytől én előhaladásomat, nevemnek terjedésért, és Erdélyben ismertebbé tételét remélem.

Ennyiben kívántam igen tisztelt Polgármester Uramnak referálni a minket kárzsen érdeklő dolgokról. Miután pedig még kérem, hogy igaz tiszteletemet és ádvézetemet alkalom adtán legyen kegyes LÁSZLÓ Ferenc és CSUTAK Vilmos tanár urak számára átadni: maradtam igaz tisztelt Polgármester Uramnak, maradtam igaz tisztelettel.

B[uda]pest 1911. ápr. 23.

KÓS Károly

Árpád

3.

Nagyságos

Gábor Ferencz úrnak

polgármester

Sepsiszentgyörgy

Milyen tisztelt Polgármester Uram!

Igyéremhez képest eljártam a múzeum ügyét, mely véleményem szerint, igen jól áll. A minisztériumban a terv nagyon tetszik, és ott feltétlenül azon lesznek, hogy az Árpádot a legelővidebb idő alatt elkezdjék. Ma a Múzeumok Államnyitvára Országos Főfelügyelői közgyűlésen jártam, ahol MIHÁLIK József felügyelő, előadó úr biztosított, hogy – a tervemmel – a múlt héten átválasztott Dr. Hóty László Árpád úrnak – azt minden pillanatban visszavárják. Akkor azután bemutatják HEGEDŰS László országgyűlési képviselőnek, aki a pénzügyi bizottság előadója – és aki egy bank által, melynek ő az igazgatója, rákényszerít kiutaltatja a pénzt és a kultuszminisztérium fogja fizetni az évi animációsakat. Ezt HEGEDŰS megígérte, és ha ő mellette lesz, akkor biztosan megy az ügy szépen. Így állván a dolgok, azt hiszem, nemsokára nekifogunk az Árpádnak – ha igaz. A minisztériumban a művészeti osztály feltétlenül még az időn tetten akarja hozni az Árpádot, és ők maguk a legjobban siettetik.

Ennyiben van szerencsém igen tisztelt Polgármester Uramat a dolgok állásáról tudósítani és ha újabb dolgot megtudok (még ma telefonálok Dr. Hóty Lászlónak) ismét referálni fogok. Körem tiszteletteljes üdvözlőlevelemet átadni a múzeum tanár úrnak.

Budapest 1911. máj. 2.

Igaz tisztelettel,

KÓR Károly

Árpád

Címem: IX. Angyal utca 7a. II 9

4.

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Levelét nagyon köszönöm, nekem, munkámnak ez az igazi jutalma. Ezért dolgozok, ezért agítlok. Erőm kicsi, de lelkesedésem nagy. És amit teszek, nem magamért, de nemzetemért teszem. Köszönöm levelét még egyszer. És nagyon köszönöm a könyvet. Nem is írok róla, mert sokkal inkább tisztelem és becsülöm Polgármester Uramat, hogysem munkájáról nyilatkozzam ön ahhoz kicsi ember vagyok. De nagy gyönyörűséggel olvasom estenként egy magyar szív írásait, egy hegyvidéki, erdélyi székely ember szíve dobogását meghatottan hallgatom.

A Székely Nemzeti Múzeum költségvetését (előmretest) csinálom és azt hiszem, ha kézbe nem jö valami, akkor jóvá hárít folyamán elküldhetem, hogy ki lehessen tűzni a versenytárgyalást.

Valamint a beadási ill. engedélyezési terveket is elkészítem ezután.

De körem Polgármester Uramat, hogy az Árpádot magát július hó 15-e előtt ne kezdjék el, mert nagyon gondosan szeretném elkészíteni a munkaterveket (1:50 méterenként), mert nem szeretném, ha valami lényeges hiba csúszna be a székelység miatt, ami úgy nekem, de kérem mindenki számára a múzeumnak ártana.

Annak hírvendek nagyon, hogy a költségvetés előirányzatot változatlanul elfogadták, tehát Istennek hála, lehet készíteni egy kicsit a székelysre is.

Körem tudósítani engem, hogy a múzeum lakások, mindkét házban 4 szobából álljanak, vagy egyikben többkevesebb szobából, hogy nyugodtan dolgozhassak azon is. És körem még Polgármester Uram elnöközését, ha mostanában nem tudok majd esetleg becses leveleire olyan sürgősen és pontosan válaszolni, de egy hét óta be van mindenem pakkolva és a vonaton gurulnak már részeit: költészet Sztánára (Kalotaszeg). Azt hiszem jóvá hárít ott

már rendben is leszek és akkor aztán nyugodtan, szépen tudok dolgozni, és pihenni is.

Éppen most voltam Múzeumok É[s] K[nyvtárak] O[rszágos] F[őfelügyelőség]nél és ott nagy örömmel tudatták, hogy a "Régi Kalotaszeg"-ből valami 200 példányt vettek át a múzeumok részére szótás c[é]ljából. Ennek a komoly sikernek nagyon örvendtem.

Kérem tehát Polgármester Uramat, hogy egy nagyon kicsit, mostmár t[er]relemmel lenni m[eg]t[er]tass[on], nehogy most, amikor – már szerencs[ésen] d[ü]l[ő]re jutott a Múzeum dolga, túlságos siettet[é]ssel kárt szenvedjen. T[er]re ugyis fed[ő] alá ker[és] az ép[ít]let.

B[uda]pest [1]911 jún. 12.

Igaz tisztelettel,

Kós Károly

Épít[ő]

[G[é]–DRI Ferencz megjegyz[ése] 1911. június 27-i dátummal:] Kérj[és]k, hogy júl. 5-ig a kiviteli k[iv]it[és]t elk[ész]ít[és]re szíveskedj[ék]. Múzeum[ör]i lakásokról leírás és vázlat k[ész]ít[és]t.

5.

M[eg]t[er]telt Polgármester Uram!

K[ész]ít[és]k 1., teljes példány 1:100 l[é]pt[er]t[er]t azzal a k[er]ésszel, hogy lenne szíves azt MALMOS kir[ályi] Úrnak átszámaztatni azzal az újabb k[er]éssel egy[é]tt, hogy az ottlevő tervrajz példányból az egy[é]tt megállapított k[er]ésm[eg]ny lyukakat és esetleges egy[é]b megjegyz[ése]ket ebbe a példányba ceruzával bejegyezni szíveskedj[ék], és az azt lehető s[er]g[és]sen nekem visszak[ér]ni szíveskedj[ék], hogy az 1:50 l[é]pt[er]t[er]t munkatervet k[ész]ít[és]n[él], azokat használhassam.

Jelentem, hogy a most k[ész]ít[és]t rajzon kív[ül] még 2 teljes példány rajzom van, tehát beadási, stb. tervp[é]ldányokról nem s[er]k[és]ges gondoskodni.

Sztána [1]911 júl. hó 18.

Igaz tisztelettel maradtam,

K[er]é Károly Épít[ő]

6.

Nagyságos

G[é]–DRI Ferencz úrnak

polgármester

Sepsiszentgy[örgy]

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Mell[é]kelten k[ész]ít[és]k 2 vázlatot a múzeum[ör]i lakásokra vonatkozólag. Az egyik teljesen f[er]dszintes, a másik (B. típus) manzardos megoldás. K[ész]ít[és]ben teljesen az adott program szerint k[ész]ít[és]t. A f[er]dszintes alapter[er]lete 207. 00 m². A szobák padlóvonala a k[ész]ít[és]ő f[er]dszín felett 1. 00 m magasan vannak gondolva, a s[er]k[és]g szerint elrendezend[ő] pincehelyis[ég]ek (nagyságuk kívánság szerint) tiszta magassága 2.50 m. Tiszta szobamagasság 3.00 m (esetleg 3.20 m). Kérem még tisztelt Polgármester Uramat, hogy a tervvázlatot és az itt adott k[ész]ít[és]lírásokat tess[ék] megmutatni egy épít[ő] mesternek, aki megbízható és azzal egy k[ész]ít[és]l[é]bel[ő] való k[ész]ít[és]g el[ir]ányzatot k[ész]ítni. Mert én nem tudok Sepsiszentgy[örgyre egy f[er]dszintes házra árat mondani. Ha egy odavaló mesterember mond valamit, aki ismeri a k[ész]ít[és]m[eg]nyeket, az minden esetre helyesebb lesz, k[ész]ízebb fog járni a valósághoz. Ha ezt tudjuk, akkor aztán beszélhet[ünk] a változtatásokról, kívánságokról, speciális elrendez[és]ekről, stb. Nagyon kérem, hogy a k[ész]ít[és]t terveket (a múzeum[ör]t), a k[er]ésm[eg]nyek bejel[és]t[er]t[er]t után, nekem visszak[ér]ni m[eg]t[er]tass[on].

Sztána [1]911 júl. 24.

Igaz tisztelettel vagyok

KÓS Károly

Építész

7.

Székesly Nemzeti Múzeum

Tekintetes

Építőbizottsága

Sepsiszentgyörgy

CSUTAK Vilmos múzeumőr folyó aug. 9-én kelt hozzám intézett levelében kéri, hogy javasoljam MOLNÁR István és társai által vállalkozók azon ajánlatát, hogy a múzeum alapozásánál a készített tervek helyett köb- és beton alkalmaznánk 1:10 keverési arányban.

A magam részéről, először is, csudálkozom azon, hogy a vállalkozók már a legelső alkalommal is, amikor még a legelső munkanemről van szó, már változtatást ajánlanak. De eltekintve ettől, a magam részéről, a változtatást csak abban az esetben fogadom el, illetőleg, csak abban az esetben vállalhatom a felelősséget, ha 1:7 keverési arányú betont alkalmaznak, és pedig ugyanazon árban, melyben a tervek alapozást vállalták.

De amennyiben az ellenőrzéssel megbízott magyar királyi államépítészeti hivatal vállalja a felelősséget, úgy én nem fogom ellenezni az 1:21 arányú betont sem, de kérem, hogy e megjegyzéseimet az építési naplóba bevezetni és az építési ellenőrrel aláírni szíveskedjenek addig is, míg magam azt aláírom.

Sztána, [1]911 aug. 11.

Mély tisztelettel

KÓS Károly

Építész

8.

A

Székesly Nemzeti Múzeum

tekintetes

Építőbizottságának

Sepsiszentgyörgy

Mélyen tisztelt Építőbizottság!

Folyó hó 7-én kelt hozzám intézett b[ecsés] levelére van szerencsém a következőkben válaszolni:

1., A terveket átvizsgálva értesítem a tekintetes bizottságot, hogy én a múzeum lépcsősorát mai mérettel teljesen elegendőnek találom, miután szabad lépcső és kőzet, a lépcsőkarok kőzet is elegendő tömeg marad, hogy esetleges könnyebb bútorokat és muzeális tárgyakat a földtől menten ne a lépcsőn keljen felhordani, hanem szabadon felhúzni lehessen az I. emeletre.

2., A Múzeumok Értéktartásának Országos Főfelügyelői Szakértői Bizottsága felhívta, hogy az építési tervet, muzeális szempontból azt kifogástalannak találta, vagyis a lépcső karsorát ő is elegendőnek ítélte.

3., A budapesti Nemzeti Múzeum lépcsőkar szélessége 1.80 méter, tehát a miénkkel megegyezik és megfelel.

4., Amennyiben a lépcsőkarsorát elegendő nem volna, úgy az ajtószélességek (1.50 m) még kevésbé felel meg, vagyis ha a karsorát nagyobbítjuk, akkor logikusan az ajtó szélességeket is mindenütt nagyobbítani kellene, ami újabb tervváltoztatással és készítésével járna.

5., Amennyiben a lámpaszöszlőcsőket nagyobbítanók, úgy a 2.40 m széles lámpacsőt (szabályzat szerint) kiegészítően falvasgerendával kellene alátámasztanunk, ami az alatta levő pincelámpacső teljes megváltoztatását vonná maga után, esetlegesen azt, hogy a pincelámpacsőt teljesen másként kellene alapoznunk és a levegőelzárás is tényleg kényelmesebbé válna, mint most.

6., Esztétikai szempontból pedig határozottan hátrányos volna a változtatás, miután az előcsarnokból való látvány teljesen megromlana a lámpaszöszlőcsőnek, ami az egész épület első benyomásának nagyon ártana; illetőleg maga után vonná az előcsarnok változtatását is.

Mindezen okokat figyelembe véve, és ehhez hozzáadva még azt is, hogy a tervátdolgozás időt vesz igénybe, úgy, hogy az építés előhaladása hátráltatva volna, kérem a magányos tisztelt Építőbizottságot, hogy a tervváltoztatás szándékától elálljon, és az épület lámpaszöszlőcsőjét a mai tervek szerint építsék fel.

Amennyiben azonban megmaradna a tervváltoztatás szándéka mellett, úgy kérem értesítsék, hogy elkészíthessem módosított terveket és hamar felterjesztessek azt a Magyarországi Építőkörhöz, az Országos Felügyelőhatárhoz jóváhagyás végett, addig pedig az építést az egész kiegészítőcsőn kérem nevemben és felelősséggel lezáróztatni.

Sztána, [1]911 szept. 2

Igaz tisztelettel

KÓS Károly

tervező és művezető építész

9.

Szekely Nemzeti Múzeum

tekintetes

Építőbizottságának

Sepsiszentgyörgy

CSUTAK Vilmos múzeumőr

úrnak

Kedves barátom!

Szíves soraidat vettem de sajnós, nem tehettem eleget annak, hogy ma reggel ott legyek, mert egy újszakai kiránduláson úgy meghűltem, hogy már-már erősebb kiegészítőcsőnyektől fűltem. Hála Istennek, ez nem kiegészített ugyan be, de nem utazhattam el. Kérek, ne haragudjatok ezért reám.

Most pedig kérek írd, vagy írasd meg, hogy mikor jövök. Nekem tényleg mindegy, melyik napon, tehát ti határozzátok meg, én készen vagyok. Nagyon-nagyon kíváncsi vagyok már. Remélem, hogy a földszint és emelet hamar felmegy, az alapokkal és ciklópallal rendszeresen lassú tempóban haladnak. Kérek tehát, tudósíts és mostmár bizonyosan ottleszek.

Feleséged kezeit csókolom; feleségem áldozatát kérem. Igaz szeretettel áldozom!

Sztána, [1]911 okt. 5.

KÓS Károly

10.

Szekely Nemzeti Múzeum

tekintetes

Építőbizottságának

Sepsiszentgyörgy

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Szíves kérésedre válaszolva, van szerencsém azt adni felvilágosításul, hogy:

1., Én magam a földszintes múzeumőri lakóház tervezésénél is azt vettem irányadóul, hogy a ház minél olcsóbban legyen kiképezhető. Miután pedig tűzveszély, vagy már efféle nem igen fordulhat elő, illetőleg az éppen úgy hat akkor is, ha a mennyezet kőszál is, én oda csak sűrűgerendás fedőszálakat gondoltam (kötőgerendák egymástól 1.00 m tengelytávolságban). Ezeket a gerendákat alul borítva és stukatúrral; a gerendákra felül 3 cm-es hornyolt deszkaborítás, arra felfeltűtő 8-10 cm vastagon, 5 cm-es agyagozás és lefűtés és porondozás. Ez teljesen elegendő és kár volna, annyira drágítani a fűtővel, ami vággerendáiban tűz ellen nem biztosít. Az agyagozás, illetőleg felfeltűtő bőségesen szigetel.

Ezzel a felvilágosítással talán elértem azt, amit mindig szeretnék, hogy lehetőleg olcsón készítsék a ház és az azt mál jó legyen.

Sztána [1]911 dec. 1.

Igaz tisztelettel

KÓR Károly

11.

Igen tisztelt Polgármester Uram!

Miután eljött a Karácsony és közel az újesztendő, és a Múzeum is hála Istennek olyan stádiumban van, hogy sorsa felől már nyugodtak lehetünk, vagyis műszakilag kifejezve: a tetőt állítják, igen örökre, hogy ha csak lehetséges, tiszteletdíjam II. részletét mely most esedékes, számomra kiutaltatni, illetőleg (pénzes levélben) elküldeni szíveskedj.

Nem károm a pénzt, de rászorultam, mert nincs pénzem, a karácsony elvitte. Nagyon örökre, hogy a pénzt minél előbb kivesd el, nehogy kölcsönre szoruljak, ami keserves dolog, tapasztalásból tudom.

Addig is boldog karácsonyi ünnepeket kívánok Polgármester Uramnak és a Múzeumnak is.

Sztána [1]911 dec. 23.

Igaz tisztelettel

KÓR Károly

12.

Szőkely Nemzeti Múzeum

tekintetes

Építőbizottságának

Sepsiszentgyörgy

Tisztelettel kérem a tekintetes Építőbizottságot, hogy miután a Múzeum építkezésének első része, a falazás annyira befejeződött, hogy a tetőszálakat rakják; kérem tiszteletdíjam II. részletét, 2500 K-t, szóval kétezer forint száz korona – fillér részemre kiutaltványozni.

Sztána, [1911] dec. 23.

Igaz tisztelettel,

KÓR Károly

tervező és művezető építész ACTA - 1997 (A Csíki Szőkely Múzeum és a Szőkely Nemzeti Múzeum Évkönyve)

Á